

4. Медный, Р. Лекция «Современное искусство и мода» [Электронный ресурс] / Р. Медный // Roman Medny. – Режим доступа : <http://medny.ru/sovremennoe-iskusstvo-moda/>. – Дата доступа : 27.04.2016.

5. Мода [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki>.

6. Юдинцева, В. Мода и искусство: 200 лет вместе [Электронный ресурс] / В. Юдинцева // Теория моды: Одежда. Тело. Культура. 2013. – № 26. – Режим доступа : <http://www.nlobooks.ru/node/2985>. – Дата доступа : 25.04.2016.

7. Fashion and art / A. Geczy, V. Karaminas (eds). – Oxford ; New York : Berg, 2012. – 224 p.

РЭТРАНСЛЯЦЫЯ БЕЛАРУСКАГА ПЕСЕННАГА ФАЛЬКЛОРУ Ё СУЧАСНАЙ КУЛЬТУРНАЙ ПРАСТОРЫ

Н. Г. Мазурына,

*кандыдат філалагічных навук, дацэнт літаратуразнаўства
Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка*

Культурная прастора кожнага народа і свету ё цэлым заўсёды была і застаецца структурай зменлівай. Не сакрэт, што ё інфармацыйным грамадстве ўзнікаюць і дзейнічаюць адрозныя ад традыцыйных спосабы перадачы назапашанага вопыту і ведаў. Змяняецца сацыяльная структура грамадства; урбанізацыя прыводзіць да страты фундаментальных асноў функцыянавання традыцыйнай народнай творчасці, якая ў Беларусі фарміравалася на аснове вясковага земляробчага ладу жыцця.

Рэтрансляцыя беларускага песеннага фальклору ё сучаснай культурнай прасторы набывае новае гучанне. Таму праца навукоўцаў, архівістаў, кнігавыдаўцоў, выкладчыкаў, выканаўцаў, студэнтаў, якія дапамагаюць культурныя здабыткі мінулага зрабіць прыналежнасцю сучаснага чалавека, – неацэнная работа. Таго, чаго мы не ведаем, як быццам і не было ці ўжо памерла. Чарнобыльская катастрофа, зона адчужанасці вельмі хутка «перасяляюцца» у нашы душы і сэрцы, калі мы губляем сувязь з родам, продкамі, калі не ведаем ці забываем свае казкі, песні, абрады, калі абсякаем галіны гістарычнай памяці.

Найлепшай формай працягу жыцця твораў вуснай народнай традыцыі з'яўляецца, безумоўна, непасрэднае перайманне, ад

чалавека да чалавека. З гэтым выдатна спраўляюцца прадстаўнікі фальклорных народных і студэнцкіх калектываў, асобныя аматары-выканаўцы.

Другой найважнейшай формай захавання і зберажэння фальклорнай традыцыі з'яўляецца кніга. Асабліва калі гэта датычыць публікацыі архіўных запісаў шматгадовай даўнасці, калі выканаўцы-носьбіты ўжо вельмі далёка ад нас.

Да 30-годдзя Чарнобыльскай катастрофы, якое адзначаецца сёлета, у выдавецтве «Бяловагруп» выйшла кніга «Песні пакінутых вёсак» [2], створаная аўтарскім калектывам вопытных прафесіяналаў. Архіўныя матэрыялы, прадстаўленыя сучаснаму чытачу ў дадзенай кнізе, – гэта ўнікальная песенная спадчына, якая вылучаецца высокім густам і выдадзена ўпершыню. Пры падрыхтоўцы выдання было вырашана змясціць у кнізе найперш песні тых вёсак, што цяпер знаходзяцца на тэрыторыі беларускага сектара адчужанасці трыццацікіламетравага радыуса ад месца катастрофы агульнай плошчай больш 1 300 квадратных кіламетраў, у зоне адсялення – Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка. Гэта чатыры раёны, якія найбольш пацярпелі ад тэхнагеннай аварыі: Брагінскі, Хойніцкі, Ельскі і Нараўлянскі. Да Чарнобыльскай аварыі на сучаснай тэрыторыі запаведніка існавала 96 населеных пунктаў, у якіх жыло больш за 22 тыс. жыхароў. І ў кожнай вёсцы гучалі песні: у святы і будні, сумныя і жартоўныя, шчадроўкі, балады, вясельныя напевы.

Запісы рабіліся яшчэ да катастрофы, калі вёскі былі жывымі, поўнымі насельнікаў. Песні былі сабраны і запісаны падчас дзесяткаў фальклорна-этнаграфічных экспедыцый 1978, 1981 і 1982 гг. супрацоўнікаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, студэнтаў і выкладчыкаў філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Людзі, якіх мы не ведаем, гукі, якіх мы не чуем, традыцыі і культура, якімі мы не жывем, не кажуць нам нічога! Нямыя гукі, цені людзей, памерлыя традыцыі і культура! Але адкрыўшы кнігу, учытаўшыся ў словы, напяваючы, мы адчуваем пэўны настрой, быццам бачым жывых людзей з іх думкамі і дзеяннямі, разумеем сувязь зямлі і неба, простага і звышнатуральнага. Генетычная памяць пачынае адгукацца, цяплее на душы і хочацца спяваць, а за тым і павесці танок, падхапіць блізкіх

і сяброў у шчыры дынамічны танец. Продкі і мінулае ажываюць у нашых сэрцах, традыцыі любога краю даюць радасць, сілы і натхняюць, як нішто іншае. Усё навокал – гукі, словы, колеры, рухі – пачынае напаўняцца сэнсамі, знакамі, ведамі; становяцца відавочнымі сувязі Сусвету, чалавечых пакаленняў.

У зборнік фальклорных матэрыялаў «Песні пакінутых вёсак» трапіла толькі невялікая частка таго, што было сабрана. Шмат матэрыялаў яшчэ застаецца ў дзяржаўных і прыватных архіўных калекцыях. Дзеля важнай справы зберажэння ў 1991 г. была арганізавана праца Дзяржаўнай гісторыка-культурнай экспедыцыі па выратаванні помнікаў гісторыі і культуры Беларусі ў раёнах, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Супрацоўнікі экспедыцыі шматразова выязджалі на забруджаныя тэрыторыі Гомельскай і Магілёўскай абласцей, рызыкуючы сваім здароўем. Працягвалася гэтая праца да 2000 г., пакуль не скончылася фінансаванне. У напрамку збору твораў вуснай народнай творчасці рэгіёну працавалі Шары Генадзь Міхайлавіч (дырэктар Экспедыцыі), Гурскі Антон Іванавіч, Кабашнікаў Канстанцін Паўлавіч, аўтар дадзенага артыкула. Сотні выдатных песень былі запісаны, расшыфраваны, націраваны, падрыхтаваны да выдання. Творы фальклору Магілёўскай вобласці ўбачылі свет у публікацыі зборніка ў 2011 г. [3]. Разам з доктарам К. П. Кабашнікавым былі падрыхтаваны да выдання цудоўныя па сваім гучанні і змесце фальклорныя матэрыялы Гомельскай вобласці, якія яшчэ чакаюць публікацыі.

Этнакультурныя рэгіянальныя традыцыі Палесся маюць выключную мастацкую, навуковую і практычную значнасць. Асабліва важна, што ў запісе песень, пададзеных з нотамі, захаваны ўсе музычныя і вербальныя дыялектныя асаблівасці мясцовых рэгіянальных гаворак Беларусі. Песні нясуць багацце і разнастайнасць мелодыкі, ладаўтварэння і рытмікі, уяўляюць узоры народнага шматгалосся. Натацыя народных песень зроблена на аснове прынцыпаў адзінства рытмікі верша і напеву.

Дзякуючы публікацыі песень і абрадавых традыцый з вёсак, што зараз знаходзяцца на тэрыторыі Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка, уводзяцца ў вобласць грамадскага асэнсавання, творчага выканальніцтва і навуковага аналізу творы народнай песеннай спадчыны жыхароў Беларускага Палесся. Гэты рэгіён, на думку найбуйнейшых вучоных

Беларусі, Украіны, Польшчы, Расіі, з'яўляецца ўнікальным у культурных адносінах. Ён па праву лічыцца калыскай усходнеславянскіх традыцый, дзе, дзякуючы прыродна-геаграфічным і сацыякультурным умовам развіцця, захаваліся найстаражытныя сакральныя ўяўленні і веды, якім, па розных падліках, больш за 4–5 тыс. гадоў. Творы вуснай народнай творчасці ярка дэманструюць сакральнасць, старажытнасць, сталасць і багацце народнага мыслення палешукоў. Артэфекты настолькі змястоўныя, што патрабуюць рознабаковага даследавання навукоўцамі, прадстаўнікамі розных галін навукі.

Асэнсаванне прыгажосці і каштоўнасці песеннай творчасці кожнага куточка нашай радзімы дапаможа захаваць культурную разнастайнасць на Зямлі, неабходнасць якой разумеюць лепшыя розумы чалавецтва. Вядома, што ні адна свядомая нацыя не мае права зневажаць сваё мінулае. Павага да старэйшага пакалення і добрае веданне мінулага свайго краю – гэта ледзьве не асноўныя дзве рысы, па якіх можна дакладна меркаваць пра культурны і маральны ўзровень народа. У пошуках шляхоў фарміравання маральных каштоўнасцей дзяцей і моладзі ўсё часцей грамадства звяртаецца да фальклору як найважнейшай формы пазнання нацыянальнага характару, гістарычных і культурных каштоўнасцей народа.

Фалькларыстычная дзейнасць валодае сваёй спецыфікай. Кожная мясцовасць мае сваю гісторыю, самабытную і непаўторную культурную і прыродную спадчыну. Фальклор дае магчымасць звярнуць увагу на свае карані – на асабісты радавод, этнаграфічна-культурныя асаблівасці свайго рэгіёну, вобласці, рэспублікі. Арганічнае злучэнне гісторыі, культуры, фальклору і традыцый сям'і, малой радзімы, краіны фарміруе духоўнае адзінства, якое мусіць прыняць, усвядоміць і засвоіць моладзь. Дапамагчы ім у гэтым – галоўная задача не толькі ўстаноў адукацыі, але і пазашкольных устаноў (цэнтраў творчасці, устаноў культуры, бібліятэк і г. д.), навуковых арганізацый. Яскравы прыклад далучэння моладзі да засваення народных традыцый і творчага навуковага пошуку – збор і запіс фальклору падчас студэнцкай фальклорна-этнаграфічнай практыкі. Так, у 2006 г. выйшаў з друку зборнік фальклорных матэрыялаў «Дзіцячы фальклор» [1], у якім прадстаўлены творы ўсіх жанраў дзіцячага фальклору, запісаныя ў 1993–2004 гг. студэнтамі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка.

Калі прааналізаваць высновы, да якіх прыходзяць розныя даследчыкі: археолагі, этнографы, фалькларысты, лінгвісты, мастацтвазнаўцы, то становяцца зразумелымі важныя акалічнасці. Вусная народная творчасць беларусаў, наша каляндарная і сямейна-абрадавая спадчына з'яўляюцца аднымі з багацейшых не толькі сярод славянскіх і еўрапейскіх народаў, але і іншых народаў свету. Гісторыка-культурныя, геаграфічныя, грамадскія ўмовы развіцця нашай радзімы і асабліва палескага рэгіёну, які з'яўляецца часткай прарадзімы славян, садзейнічалі найлепшай кансервацыі, захаванню традыцыйнай культуры. Гэта адна з найбольш архаічных зон славянскага і еўрапейскага свету. Таму зараз, як ніколі, так важна аб'яднаць намаганні прадстаўнікоў навукі, культуры, адукацыі і мастацтва дзеля зберажэння беларускай народнай спадчыны.

1. Дзіцячы фальклор : зб. фальклор. матэрыялаў / рэдкал. У. А. Васілевіч (наук. рэд.) [і інш.] – Мінск : БДПУ, 2006. – 359 с. (Серыя. Фальклор Беларусі. XX–XXI).

2. Песні пакінутых вёсак / уступ. сл. Н. Г. Мазурына, Г. Р. Нячаева, Т. В. Валодзіна ; паслясл. : Ю. В. Пацюпа ; уклад. Т. В. Валодзіна, Н. Г. Мазурына (муз. частка) ; пад агул. рэд. А. І. Лакоткі. – Мінск : Беловагруп, 2016. – 356 с. : іл.

3. Фальклор Магілёўшчыны: матэрыялы з раёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС / склад. А. І. Гурскі, А. У. Марозаў, Н. Г. Мазурына. – Мінск : Беларус. навука, 2011. – 530 с.

СЕМИОТИКА ТАНЦА В РОМАНЕ М. БУЛГАКОВА «МАСТЕР И МАРГАРИТА»

Е. А. Московкина,

*кандидат филологических наук, старший научный сотрудник отдела
организации научно-исследовательской работы
Алтайского государственного института культуры*

Мотив танца традиционно является сложной мифопоэтической проекцией ритуала в текст художественного произведения и представляет интерес с точки зрения компаративного искусствоведения, позволяющего «вывести» семиотический ком-